

Етапи становлення Інституту нейрохірургії ім.акад. А.П. Ромоданова АМН України

Київський психоневрологічний інститут. 1949 рік

У 1940 р. було підготовлено проект рішення про необхідність створення в Києві Інституту нейрохірургії, але його не було виконано у зв'язку з тим, що почалася Велика Вітчизняна війна. Лише через 10 років на базі Київського психоневрологічного інституту, в якому нейрохірургічною клінікою і відділом нейрохірургії керував проф. Олександр Іванович Арутюнов, було створено умови для формування самостійної наукової установи — Інституту нейрохірургії.

Організація Київського науково-дослідного інституту нейрохірургії була реалізована О.І.Арутюновим, що був його першим директором і науковим керівником до 1964 р.

Із самого початку Київський інститут нейрохірургії будувався як комплексна установа, структура якої багато в чому нагадувала структуру Інституту нейрохірургії, створеного за ініціативою акад. М.Н.Бурденка в Москві.

О.І.Арутюнов

У клінічному секторі інституту функціонували відділення дитячої нейрохірургії, нейроонкології, травматичних ушкоджень центральної і периферичної нервових систем, органічної психопатології, хірургії вегетативної нервової системи, нейрорентгенології. Встановилася тісна співпраця нейрохірургів із невропатологами, психіатрами, представниками інших суміжних спеціальностей.

А.П.Ромоданов

Лабораторні підрозділи були представлені лабораторіями біохімічних і загальноклінічних досліджень, експериментальної нейрохірургії, клінічної нейрофізіології і нейропатоморфології.

Із організацією інституту до фахівців, що вже працювали в складі нейрохірургічної клініки психоневрологічного інституту — П.Г.Тананайка, І.Д.Вірозуба, О.А.Крістера, А.П.Ромоданова, Я.І.Файнзільбера, В.С.Михайловського, Б.А.Пельца, Т.М.Сергієнка, І.С.Глушкової, М.Н.Бротмана, О.Л.Духіна, В.М.Руднєвої, — в 1950 р.

Із випускників 1950 р. Вінницького і Львівського медичних інститутів найкращі стали співробітниками Інституту нейрохірургії. 1951 рік

приєдналися молоді нейрохірурги — Ю.П.Зозуля, Г.О.Педаченко, П.О.Пронзелев, С.С.Оганесян, Г.І.Яновський, В.Г.Караванов, Л.П.Чепкій, О.І.Трещинський, а дещо пізніше Ю.С.Бродський, М.П.Гук, О.О.Лапоногов, О.П.Король, Л.Є.Пелех, М.С.Рябоконт, Ю.І.Канюка та ін., що в майбутньому стали досвідченими фахівцями, керівниками оригінальних наукових досліджень і колективів.

Науковий потенціал інституту в 1950–1951 рр. складала 6 докторів і 15 кандидатів медичних наук, а також 38 наукових співробітників, лікарів і аспірантів. Заступником директора з наукової роботи було призначено А.П.Ромоданова, вченим секретарем з 1951 р. працювала М.В.Кулікова.

У роботі діагностичних підрозділів великого значення надавали засвоєнню й удосконаленню методик спрямованої пневмоenceфалографії, вентрикулографії (Я.І.Гейнісман, Ц.М.Сорочинський), церебральної ангиографії (Г.О.Педаченко, Г.С.Даниленко), ліквородинамічних досліджень, електрокортикографії тощо. Під керівництвом досвідчених невропатологів, а також психопатологів (А.Л.Абашева-Константиновський, Л.П.Разумовська-Молюкало, А.Г.Дзевалтовська), нейропатоморфологів (Б.С.Хомінський), нейрорентгенологів (О.Є.Рубашова), фахівців з оперативної нейрохірургії (П.Г.Тананайко, Я.І.Файнзільбер, І.Д.Віроzub та ін.) відбулася планомірна підготовка клініцистів і науковців нового рівня, здатних реалізувати розвиток нейрохірургії як самостійної спеціальності, що інтегрує досягнення суміжних наук з унікальними можливостями їх застосування при хірургічній патології нервової системи.

У перші роки роботи інституту сформувався основний склад керівників і провідних хірургів клінік, а також спеціалістів основних діагностичних підрозділів: нейрорентгенології (Л.П.Панкєєва, Ф.Д.Подольський), відділень нейроофтальмологічної (Л.М.Зозуля, М.Г.Фольборт), отоневрологічної (Г.Г.Котляревська, М.В.Кулікова), нейрофізіологічної діагностики (Т.Г.Яркіна, О.П.Короленко), біохімічної (А.Я.Местечкіна, Л.П.Окулова, Г.М.Яхненко та клінічної (А.І.Клімакова, Н.І.Скляренко) лабораторій. Організовано лабораторію експериментальної нейрохірургії (співробітники Т.М.Сергієнко, І.О.Приходченко).

Ретельно зберігалися й доповнювалися основні фонди наукової бібліотеки (працівники

В.М.Руднєва

*Г.О.Педаченко та Г.С.Даниленко
проводять першу ангиографію*

Співробітники Українського науково-дослідного інституту нейрохірургії. 1959 рік
Р.Ю.Карлинська, К.Е.Рудяк), було створено добре обладнану кіно-фотолабораторію (завідувач — Є.Г.Нехотяєв).

З перших років організації Інституту нейрохірургії наукові інтереси колективу було зосереджено на проблемах діагностики і хірургічного лікування гострих черепно-мозкових травм нервової системи мирного часу, на розробці методик лікування больових синдромів. Тоді ж було розпочато дослідження патогенезу набряку-набухання, гострого пролабування мозку. Комплексні клініко-патофізіологічні дослідження дали змогу в гострий період закритої черепно-мозкової травми з'ясувати особливості нейродинамічних і судинних порушень, що лежать в основі клінічного перебігу черепно-мозкової травми з гіпер- або гіпотензивним синдромом.

У ті ж роки розроблено оригінальні моделі поступово наростаючої внутрішньочерепної гіпертензії, хронічного і гострого набухання мозку.

Розробка проблем нейроонкології сприяла розкриттю основних закономірностей співвідношень вогнищевих і загальноцеребральних симптомів і синдромів при новоутвореннях головного мозку залежно від стадії розвитку пухлинного процесу.

Київський науково-дослідний інститут нейрохірургії. 1952 рік

О.І.Арутюнов багато часу і уваги приділяв науковому зростанню молодих спеціалістів, пишався успіхами своїх учнів, багато з яких на початку 50-х років стали кандидатами медичних наук.

У 1955 р. вийшов друком перший збірник наукових праць співробітників інституту — “Проблеми нейрохірургії”. Надалі він став щорічним виданням і до 1992 р. виходив під назвою “Нейрохірургія”.

У 60-ті роки інститут зосередився на розробці нових напрямків наукової і практичної діяльності: уточнення етіології і патогенезу гострих порушень мозкового кровообігу, діагностики і хірургічного лікування церебральних геморагічних інсультів, стереотаксичних втручань при екстрапірамідних гіперкінезах, вивчення патогенезу і лікування компресійних уражень спинного мозку, дослідження динаміки епілептогенного вогнища і хірургічного лікування епілепсії.

Продовжувалось поглиблене дослідження питань діагностики і хірургічного лікування новоутворень головного і спинного мозку. В руслі проблем, що розроблялися в інституті, були виконані докторські дисертації (“Новоутворення головного мозку у дітей” — А.П.Ромодановим; “Кровообіг новотворень голо-

1958 рік. Майбутні директори Інституту нейрохірургії — А.П.Ромоданов, Ю.П.Зозуля

Співробітники Українського науково-дослідного інституту нейрохірургії. 1959 рік

*В лабораторії експериментальної
нейрохірургії. О.Л.Духін, М.П.Гук,
Ю.І.Коп'яківський, Ю.П.Зозуля, Т.М.Сергієнко.
1971 рік*

вного мозку і зміни мозкового кровообігу” — Ю.П.Зозулею; “Хірургічне лікування мозкових геморагічних інсультів” — Г.О.Педаченком; “Структурно-біологічне обґрунтування клініки і хірургічного лікування новоутворень мозочка у дорослих” — І.Д.Віроzubом; “Новоутворення стовбура головного мозку і стовбурові синдроми при новоутвореннях великих півкуль головного мозку” — О.Л.Духінім).

У 1960–1962 рр. нове кадрове поповнення (І.Н.Бойченко, О.Є.Дунаєвський, Р.Л.Андрейко, Ю.Д.Соснов, Д.С.Лященко, Я.В.Пацко, Ю.М.Глушенко, Д.В.Куліков, Ю.І.Ілюк, А.І.Ткач, П.В.Спасиченко, В.А.Мельниченко, М.І.Афанасенков та ін.) направлено в клініку інституту.

У відділі нейропатоморфології створено лабораторію топографічної анатомії нервової системи (керівник М.І.Шамаєв), лабораторію культивування тканин (керівник Т.П.Верхоглядова), лабораторію

електронної мікроскопії (керівник В.Ф.Тушевський).

У 1964 р. було збудовано новий чотириповерховий корпус інституту, в якому почали функціонувати п'ять нових операційних і післяопераційне відділення, роботу яких забезпечували сучасні реанімаційні та анестезіологічні служби (О.Л.Духін). Інститут розширив свій ліжковий фонд до 120 ліжок, забезпечив цілодобовий прийом хворих з інсультами та іншими порушеннями мозкового кровообігу. В цей же час організовано два спеціалізовані нейрохірургічні відділення: в Київській центральній міській лікарні — нейротравматологічне (завідувач В.М.Руднева) і в Київській обласній психоневрологічній лікарні — відділення для хірургічного лікування хворих на епілепсію (завідувачі Ю.І.Дрягілев, М.С.Рябоконт, а згодом Ю.І.Ілюк).

У 1964 р., у зв'язку з призначенням О.І.Арутюнова директором Інституту нейрохірургії ім.акад. М.Н.Бурденка АМН СРСР, директором Київського НДІ нейрохірургії стає проф. А.П.Ромоданов, заступником директора з наукової роботи — проф. Ю.П.Зозуля, вченим секретарем — канд.мед.наук І.О.Приходченко.

Створення нейрохірургічної служби в Україні та організація її роботи — одна з найважливіших сфер діяльності головної установи з проблеми нейрохірургія. До 60-х років нейрохірургічні відділення з'являлися переважно в тих областях України, де показники травматизму нервової системи і захворюваності на різні форми нейрохірургічної патології були найбільшими (у Львівській, Дніпропетровській, Донецькій та ін.). У подальшому організаційні заходи були спрямовані, в основному, на розвиток нейрохірургічної допомоги населенню в інших областях і великих містах України.

*Чотириповерховий корпус Інституту,
збудований в 1964 році*

Удосконалення мережі нейрохірургічних відділень в Україні завжди було одним із головних напрямків діяльності інституту.

У різні роки науково-організаційним (організаційно-методичним) відділом керували А.П.Ромоданов, Я.І.Файнзільбер, М.К.Бротман, П.О.Пронзелев, М.П.Гук, Я.В.Пацко, М.А.Сапон (з 2001 р.).

Наприкінці 60-х років в інституті як самостійний напрямок нейротравматології було виділено пологову черепно-мозкову травму новонароджених. Розроблено декілька оригінальних діагностичних і лікувальних методик, проведено комплексні наукові дослідження. Результати цих досліджень узагальнено в монографії А.П.Ромоданова, Ю.С.Бродського “Родовая черепно-мозговая травма у новорожденных” (1982), яких було нагороджено премією ім. акад. М.Н.Бурденка. Тоді ж були розширено і виділено як спеціальні напрямки служби нейрореанімації (провідні фахівці О.Л.Духін, Є.Я.Шаламай) і нейрореабілітації (керівник Л.Є.Пелех), створено лабораторію нейроімунології (завідувач І.О.Приходченко).

Протягом 1964–1971 рр. у нейроонкологічних клініках розроблялися проблеми підвищення ефективності діагностики і хірургічного лікування внутрішньо- і позамозкових пухлин, що вражають медіальні і краніобазальні структури мозку.

У відділенні нейрохірургії дитячого віку виконано ряд досліджень з питань діагностики і лікування новоутворень спинного мозку, а також щодо уроджених вад розвитку нервової системи.

Останніми роками співробітники відділення спінальної нейрохірургії вивчають патогенез компресійних уражень спинного мозку, можливості нових методів діагностики і хірургічного лікування арахноїдиту спинного мозку, пухлин його

шийного відділу; завершено велике дослідження неврологічної семіотики поперекового остеохондрозу.

За період 1963–1973 рр. низка провідних наукових співробітників інституту захистила докторські дисертації (Ю.М.Квітницький-Рижов, В.С.Михайловський, О.О.Лапоногов, Б.А.Пельц, Л.Є.Пелех, Т.П.Верхоглядова, І.О.Бродська, Т.М.Сергієнко, П.О.Пронзєлев, В.Г.Станіславський, О.П.Бурлуцький та ін.).

У 1973 р. розпочалось будівництво нового дев'ятиповерхового адміністративно-лабораторного корпусу.

У 1974 р. директора інституту А.П.Ромоданова обрано академіком і членом Президії АМН СРСР.

У 70-і роки в Київському інституті нейрохірургії клініцистами-нейрохірургами під керівництвом проф. Ю.П.Зозулі успішно вирішується завдання освоєння мікрохірургічної техніки для підвищення радикальності оперативних втручань при доброякісних новоутвореннях (мостомозочкового кута, крил основної кістки), краніоорбітальних пухлинах, аденомах гіпофіза і краніофарингіомах, гліомах, що уражають медіальні структури мозку, і одночасно здійснюється дослідження мікронейрохірургічної анатомії названих новоутворень. Застосовуються трансфеноїдальні операції при аденомах гіпофіза. У цей період успішно розроблялися комбіновані методи лікування злоякісних гліом (хіміотерапія і оперативне лікування), а також кріохірургічні втручання при онкопатології.

Виконуються наукові роботи з вивчення тяжкої черепно-мозкової травми при соматичній патології, алкогольної інтоксикації; продовжується дослідження структурно-функціонального субстрату експериментального стресу головного мозку (Є.Г.Педаченко, М.Є.Поліщук, О.В.Копйов та ін.).

У 1974 р. створено перше в країні відділення функціональної і стереотаксичної нейрохірургії для лікування хворих з паркінсонізмом, гіперкінезами, епілепсією (керівник О.О.Лапоногов). Розроблені і здійснюються оперативні втручання при спастичних синдромах і складних формах екстрапірамідних гіперкінезів (В.І.Цимбалюк). У 1978 р. за розвиток методу кріонейрохірургії і впровадження його в лікувальну практику А.П.Ромоданов і О.О.Лапоногов одержали Державну премію України в галузі науки і техніки.

Особливу увагу в ці роки було приділено вдосконаленню допомоги хворим з цереброваскулярними порушеннями, впровадженню в клінічну практику методики трансваскулярних втручань при мішкоподібних артеріальних аневризмах, артеріо-венозних мальформаціях, артеріосинусних оболонкових співустах (В.І.Щєглов).

У 1977 р. за великий внесок у розвиток нейрохірургії Київський науково-дослідний інститут нейрохірургії було нагороджено орденом Трудового Червоного Прапора.

У 1976 р. в інституті створена Спеціалізована вчена рада для захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора медичних наук зі спеціальності нейрохірургія на чолі з директором Інституту, акад. А.П.Ромодановим; вченими секретарями Спеціалізованої ради були к.м.н. Приходченко І.О., к.м.н. Кисельова І.Г., к.м.н. Скобський Є.І., д.м.н., проф. Орлов Ю.О., д.м.н. Сулій М.М. Сьогодні Спеціалізовану вчену раду очолює директор Інституту акад. Ю.П.Зозуля, заступник голови Спеціалізованої ради – чл.-кор. АМН України В.І.Цимбалюк, вчений секретар – д.м.н., проф. Л.Л.Чеботарьова.

За роки функціонування в інституті Спеціалізованої вченої ради проведено захист 319 дисертацій, у тому числі 61 докторської та 258 кандидатських. Серед дисертантів були представники не тільки України, а й інших країн: Armenії, Азербайджану, Киргизстану, Росії, Узбекистану, Білорусі, Латвії, Естонії, Литви, Туркменії, Грузії, КНР, Мексики, Домініканської Республіки, Лівану, Сирії, Лівії, Пакистану, Еквадору, Індії тощо. Нині колишні дисертанти працюють міністрами охорони здоров'я, керівниками інститутів, кафедр і клінік у своїх країнах. З 1992 до 2005 р. захищено 140 дисертацій: 21 докторська та 119 кандидатських, з них співробітниками інституту — 12 докторських і 67 кандидатських.

Захищені дисертації, присвячені актуальним питанням нейрохірургії: діагностиці та лікуванню травм центральної і периферичної нервової системи; патології судинної системи головного і спинного мозку; нейроонкології; вадам розвитку, а також наслідкам травм і захворювань головного мозку, спинного мозку, периферичних нервів у дітей різного віку; больовим синдромам; організації діагностично-лікувального процесу на всіх етапах надання нейрохірургічної допомоги населенню; розробці та обґрунтуванню в експерименті на тваринах нових способів нейрохірургічного лікування. Рівень впровадження наукових результатів дисертаційних робіт можна оцінити як достатньо високий, кожна з клінічних робіт містила рекомендації щодо практичного застосування авторських розробок та отриманих результатів у клінічній практиці і навчальному процесі у вищих медичних навчальних закладах і закладах післядипломної освіти лікарів.

У 1985 р. введено в дію новий адміністративно-лабораторний корпус, у якому розміщено відділ експериментальної нейрохірургії, обладнаний сучасним віварієм і клінікою лабораторних тварин, лабораторії клінічної і біохімічної діагностики (з підрозділами експрес-діагностики, молекулярної біохімії, біохімії енергетичного обміну).

У відділі нейропатоморфології модернізовано лабораторії електронної мікроскопії, культивування тканин, створено лабораторію макро-мікропрепарування з тренажерним стендом для відпрацювання мікрохірургічної техніки оперативних втручань на судинах, краніобазальних та парастовбурових структурах мозку (керівник М.І.Шамаєв). Дооснащено відділ нейроімунології (керівник М.І.Лісяний), у якому налагоджено

*Адміністративно-лабораторний корпус
Інституту нейрохірургії*

Клінічний корпус інституту нейрохірургії

комплекс досліджень з імунопатології та імункорекції при черепно-мозковій травмі, онкологічних і запальних захворюваннях нервової системи.

У цей період суттєво активізувалась винахідницька і раціоналізаторська діяльність співробітників інституту, що охоплювала різні галузі нейрохірургії і суміжних спеціальностей. Організовано відділ патен-

тно-ліцензійної роботи з патентною бібліотекою в його структурі, консультаційним пунктом, виставкою зразків винаходів і раціоналізаторських пропозицій (керівник О.Г.Савенко). За ініціативою дирекції інституту створено оптимальні умови для подальшого розвитку відділу науково-медичної інформації і наукової бібліотеки з виходом на міжнародні шляхи отримання цієї інформації.

У 80-і роки в інституті продовжується розробка комбінованого лікування злоякісних гліом, запропоновано нові методи індивідуалізованого вибору протипухлинних препаратів (С.А.Ромоданов, Ю.Д.Соснов, Г.М.Олійник), розробляються електронно-мікроскопічна діагностика пухлин мозку (В.Ф.Тушевський), а також патоморфологічні дослідження судинного русла внутрішньочерепних новоутворень (М.І.Шамаєв).

Під керівництвом проф. Ю.П.Зозулі розгортається дослідження аспектів хірургічного лікування і вторинної профілактики ішемічних інсультів, впроваджуються мікрохірургічні втручання при ураженнях судин каротидного і вертебробазиллярного басейнів (О.А.Цімейко, Л.М.Яковенко), відпрацьовано нові методики застосування лазерної техніки в нейрохірургії (В.Д.Розуменко).

Вперше розпочато дослідження з трансплантації ембріональної мозкової тканини на моделі черепно-мозкової травми. Після отримання позитивних результатів в експерименті операції нейротрансплантації впроваджено в практику лікування дитячого церебрального паралічу, епілепсії, апалічного синдрому, наслідків черепно-мозкових травм та ішемічних інсультів (В.І.Цимбалюк). На підставі даних проведених досліджень в інституті створено спеціалізовану клініку відновної нейрохірургії, яка на сьогодні має найбільший у світі досвід з трансплантації ембріональної нервової тканини у хворих з різними видами органічних уражень головного мозку.

На базі інституту працюють кафедра нейрохірургії Київської медичної академії післядипломної освіти ім. П.Л.Шупика (колишнього Київського інституту

вдосконалення лікарів), якою в різні роки керували проф. О.І.Арутюнов (1945–1960) і проф. Г.О.Педаченко (1960–1993), а з 1993 р. керує чл.-кор. АМН України М.Є.Поліщук; та кафедра нейрохірургії Національного медичного університету, керівниками якої були проф. В.Г.Станіславський (1981–1986), акад. АМН України А.П.Ромоданов (1986–1993), і яку з 1993 р. очолив чл.-кор. АМН України В.І.Цимбалюк.

У 1988 р. введено в дію новий клінічний корпус, у зв'язку з чим ліжковий фонд інституту зріс до 390 ліжок.

На сьогодні клінічний сектор має таку структуру: відділ дитячої нейрохірургії (керівник проф. Ю.О.Орлов), відділ дитячої нейротравми (керівник канд. мед. наук Г.А.Кєворков), відділ нейроонкології (керівник акад. Ю.П.Зозуля) з відділеннями трансфеноїдальної хірургії пухлин гіпофіза (керівник канд. мед. наук О.М.Гук), екстрацеребральних пухлин (керівник канд. мед. наук М.С.Висоцький), пухлин задньої черепної ямки (керівник проф. Р.М.Трош), інтрацеребральних пухлин (керівник д-р мед.наук В.Д.Розуменко), відділ відновної нейрохірургії (керівник чл.-кор. АМН України В.І.Цимбалюк), відділ функціональної нейрохірургії (керівник проф. О.О.Лапоногов), відділ судинної нейрохірургії (керівник д-р мед.наук О.А.Цімейко), відділ нейротравми (керівник чл.-кор. АМН України Є.Г.Педаченко), відділення спінальної нейрохірургії №1 (керівник канд. мед. наук Є.І.Слинько), відділення спінальної нейрохірургії №2 (керівник канд. мед. наук М.В.Хижняк), відділення нейрореабілітації (керівник канд. мед. наук І.В.Степаненко), відділення інтенсивної терапії і реанімації (канд. мед. наук П.В.Спасиченко, канд. мед. наук Р.Ю.Яроцький, канд. мед. наук Р.В.Гавриш).

Для забезпечення хірургічної роботи в інституті функціонують 15 операційних. Організацію лікувальної і консультативної роботи здійснюють головний лікар — засл. лікар України, канд. мед. наук А.І.Ткач (з 1976р.), завідувач поліклінічного відділення — канд. мед. наук Ю.М.Глушенко (з 1984 р.).

Після Чорнобильської катастрофи однією з актуальних наукових проблем інституту стало вивчення впливу малих доз радіації на ЦНС. Результати досліджень втілено в двох колективних монографіях.

У 1993 р. інститут ввійшов до складу Академії медичних наук України.

5 серпня 1993 р. помер акад. А.П.Ромоданов. Указом Президента України ім'я А.П.Ромоданова присвоєно Інституту нейрохірургії, яким він керував протягом 30 років.

У 1993 р. інститут очолив акад. Ю.П.Зозуля, якого того ж р. обрано віце-президентом АМН України.

У листопаді 1993 р. в Києві відбувся I з'їзд нейрохірургів України. На ньому було визначено перс-

А.І.Ткач

Ю.П.Зозуля

пективи подальшого розвитку нейрохірургії в країні. Під час роботи з'їзду створено Українську асоціацію нейрохірургів (УАН), президентом якої обрано акад. Ю.П.Зозулю. II з'їзд нейрохірургів України, вже під егідою УАН, відбувся 1998 р. в Одесі, а III — у вересні 2003 р. в Алушті.

На сьогодні в штаті Інституту нейрохірургії ім. акад. А.П.Ромоданова АМН України працюють 860 співробітників, у тому числі — 102 наукові працівники (з них — один академік, 3 члени-кореспонденти АМН України, 14 професорів, 21 доктор і 62 кандидати медичних наук).

Кадрову роботу в Інституті нейрохірургії здійснює Валентина Миколаївна Галухіна, яка працює на посаді завідуючої відділом кадрів з 1959 р. (в інституті з 1954 р.), фінансові питання — в компетенції Лідії Олександрівни Погорелої, головного бухгалтера з 1981 р. (в інституті — з 1974 р.).

Щорічно в стаціонарі інституту отримують допомогу більш як 6,5 тис. хворих з травмами і захворюваннями центральної та периферичної нервових систем, здійснюються понад 3,5 тис. операцій. У поліклінічному відділенні надається спеціалізована консультативна допомога близько 30 тис. хворих на рік.

Співробітниками інституту опубліковано 52 монографії, майже 5 тис. наукових статей, отримано близько 200 авторських свідоцтв і патентів на винаходи.

Інститут як головна установа в Україні з проблем нейрохірургії координує роботу понад 600 нейрохірургів та фахівців суміжних спеціальностей, серед яких близько 20% докторів і кандидатів медичних наук, а 60% мають вищу і першу атестаційні категорії.

О.І.Арутюнов, Е.І.Злотник, І.С.Бабчин, Ю.П.Зозуля. Мінськ, 1972 рік

І.Д.Вірозуб, Ю.П.Зозуля, Е.І.Кандель, Раймонд Кіккут. Новосибірськ, 1980 рік

Ю.П.Зозуля, І.Д.Вірозуб, О.М.Коновалов. Красноярськ, 1978 рік

Протягом усього періоду роботи інституту встановлювались і швидко розширювались професійні, колегіальні і дружні зв'язки співробітників інституту з багатьма спорідненими нейрохірургічними установами колишнього СРСР, особливо з Московським інститутом нейрохірургії ім. акад. М.Н.Бурденка та Ленінградським нейрохірургічним інститутом ім. проф. А.Л.Поленова. Співробітники Інституту брали активну участь у багатьох всесоюзних та республіканських з'їздах і конференціях нейрохірургів, де їх доповіді викликали значну зацікавленість фахівців.

Починаючи з 50-х років інститут відвідало багато делегацій і окремих відомих нейрохірургів із різних країн світу (N.Sekulovic, R.Unger, L.Stepien). Особливим гостем інституту був і залишається відомий американський нейрохірург Р.Уайт.

Перша зарубіжна поїздка делегації співробітників інституту на чолі з проф. О.І.Арутюновим в складі О.Л.Духіна, Ю.П.Зозулі, В.Г. Караванова та В.С.Михайловського відбулась у 1958 р. до Швеції для ознайомлення з роботою нейрохірургічних клінік у Стокгольмі, Мальме, Уппсалі, Гетеборзі.

У наступні роки міжнародні зв'язки інституту швидко розширювались. Починаючи з 1970 р. було укладено угоди про співпрацю з Варшавською (Польська Народна Республіка) клінікою нейрохірургії (проф. Л.Степень) з проблем діагностики і лікування епілепсії; з Берлінською (Німецька Демократична Республіка) нейрохірургічною клінікою лікарні Шаріте (проф. Р.Унгер) з питань хірургічного лікування та хіміотерапії гліом головного мозку і з Белградською (Соціалістична Федеративна Республіка Югославія) нейрохірургічною клінікою (проф. Н.Секулович) з проблем нейроонкології. Одержані результати спільної роботи обговорювались на щорічних зустрічах і публікувались у спільних статтях і збірниках наукових праць.

Р.Уайт, К.Е.Рудяк, Ю.П.Зозуля. 1968 рік

*Загальний вигляд корпусів Інституту нейрохірургії
ім. акад. А.П.Ромоданова АМН України*

Слід відзначити, що за роки незалежної України та створення Академії медичних наук, до складу установ якої ввійшов інститут, істотно підвищилась пошукова робота лабораторних і клінічних підрозділів. Розширились фундаментальні дослідження в галузі нейроонкогенетики, які здійснюються нейроморфологічною і молекулярно-біохімічною лабораторіями у співпраці з Інститутом генетики та молекулярної біології НАН України.

Значно збільшився обсяг нейроімунологічних досліджень при різних формах нейрохірургічної патології як на експериментальних моделях, так і в клінічних умовах. Нові наукові факти, отримані при дослідженні нейрогенного диференціювання стовбурових клітин, визначили перспективи їх застосування в клінічних умовах при різних формах вогнищового неврологічного дефіциту.

Налагоджено нові дослідження молекулярних маркерів, які визначають резистентність та індивідуальну чутливість злоякісних гліом до хіміо- та променевої терапії.

Освоєні і широко застосовуються нейровірусологічні дослідження за допомогою ПЛР-технології. Встановлені певні факти наявності нейровірусологічних асоціацій при деяких видах злоякісних пухлин мозку, зокрема, гліобластом. Значно підвищився рівень мікробіологічних досліджень при виникненні запально-інфекційних ускладнень у нейрохірургічних хворих.

Значно розширились експериментальні та клінічні дослідження з проблем нейротрансплантації, лікування пошкоджень периферичних нервів та нейрогенних больових синдромів.

Розгорнуто розплановані прикладні наукові дослідження та нові хірургічні технології при нейрокомпресійних ураженнях хребта, спинного мозку та його корінців, зокрема дискогенного характеру. Поряд з новими розробками мініінвазивних хірургічних втручань із застосуванням навігаційних та лазерних засобів, значно підвищився рівень мікрохірургічних спінальних операцій. На рівні світових стандартів застосовуються технології стабілізації різних рівнів хребта з використанням відповідних інструментів.

Суттєво удосконалена технологія ендovasкулярних втручань при артеріальних внутрішньочерепних аневризмах із застосуванням судинних спіралей та при стенотично-оклюзуючих ураженнях мозкових артерій із застосуванням методів судинного стентування.

Відповідно до перерахованих напрямків наукових досліджень і клінічних розробок в інституті здійснюються необхідні структурні перебудови.

Клінічні підрозділи інституту беруть активну участь у підготовці діагностичних і лікувальних стандартів при основних видах нейрохірургічної патології, які відповідають рівню міжнародних клінічних стандартів, протоколів і рекомендацій.

Інститут продовжує розвиватися як спеціалізований науковий, лікувальний і організаційно-методичний центр, що реалізує свою діяльність за принципами комплексної взаємодії різних профільних та суміжних клінічних і лабораторних підрозділів. Саме такі організаційні і структурні принципи є найбільш ефективними й економічно вигідними для медичного наукового закладу.

Назви Інституту від початку його заснування до теперішнього часу

3 липня 1950 р.	— Науково-дослідний інститут нейрохірургії МОЗ України
15 вересня 1961 р.	— Київський науково-дослідницький інститут нейрохірургії
15 вересня 1973 р.	— Український науково-дослідницький інститут нейрохірургії
29 вересня 1993 р.	— Інститут нейрохірургії АМН України
4 листопада 1993 р.	— Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П.Ромоданова АМН України

Директори Інституту

07.1950 – 04.1951	— виконуючий обов'язки директора Тарасенко Петро Сергійович
04.1951 – 06.1964	— Арутюнов Олександр Іванович
06.1964 – 08.1993	— Ромоданов Андрій Петрович
з 09.1993 р. до теперішнього часу	— Зозуля Юрій Панасович

Заступники директора Інституту

07.1950 – 04.1951	— Арутюнов Олександр Іванович
04.1951 – 06.1964	— Ромоданов Андрій Петрович
06.1964 – 08.1993	— Зозуля Юрій Панасович
09.1993 – 10.1999	— Ромоданов Сергій Андрійович
з 09.1993 р. до теперішнього часу	— Цимбалюк Віталій Іванович

Головні лікарі Інституту

1950–1951	— Файнзільбер Яків Ісаакович
1951–1955	— Руднева Валентина Митрофанівна
1955–1964	— Зозуля Юрій Панасович
1964–1966	— Пелех Леонід Євстафійович
1966–1968	— Гук Микола Петрович
1968–1971	— Ткач Анатолій Іванович
1971–1974	— Гук Микола Петрович
1974–1980	— Трош Рустем Меметович
з 1980 до теперішнього часу	— Ткач Анатолій Іванович